

Nr 306.

Av herr **Wallén m. fl.**, *angående nedbringande av räntan å långfristiga lån från hypoteks- och liknande inrättningar.*

Under nuvarande låga ränteläge, som tidigare måhända betraktats som en tillfällig företeelse men som nu synes hava stabiliserat sig och är att räkna med för åtminstone den närmare framtiden, är det en självfallen sak, att de, som tyngas av tidigare höga räntelägesverkningar, söka varje utväg till lättnad däri. Ofta går detta också rätt lätt för sig. Jag tänker då närmast på mera kortfristiga krediter som kunna uppsägas för konvertering på jämförelsevis kort sikt. Svårare för att ej säga ofta olösligt, har spørsmålet gestaltat sig, då lån upptagits genom hypoteksföreningar, bostadskreditkassor, pensionsfonden o. dyl. Enligt för dessa gällande reglementen och förordningar motsvaras varje låntagare och grupp av låntagare av ett obligationslån, som den långivande institutionen själv för ändamålet upptagit på kortare eller längre tid. Har denna tid varit längre, har i regel förmånligare ränta kunnat erbjudas. Huru välkomna och billiga än dessa lån må hava varit, då de erhöles, motsvara de dock numera sällan sitt egentliga ändamål, att bereda lättnad i krediten. Billigare kredit står nämligen numera i flertalet fall till buds. Frågan om ändring i bestående förhållanden framställer sig därför helt naturligt och åtskilliga uppslag hava framkastats under de senaste åren till dess lösning. Av den i ämnet förebragta utredningen synes emellertid framgå, att utan vidlyftiga organisationsändringar av genomgripande art beträffande hypoteksinrättningarna lärer ej mycket stå att vinna i detta syfte, om man fasthåller kravet på en smidigare räntepolitik från dessa inrättningars sida. Ett annat uppslag har emellertid tidigare förts fram och vunnit beaktande. I motioner till 1934 års riksdag (I: 161 och II: 323) hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådana vidgade direktiv för jordbrukskreditutredningen, att den kunde till prövning upptaga frågan om jordbrukets primärkredit liksom också om möjligheterna för ernående av en smidigare anpassning av ränteläget. I yttrande (nr 85) häröver anförde jordbruksutskottet bl. a. följande. Åt den pågående utredningen rörande formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden har bl. a. uppdragits att överväga frågan om beredande av möjlighet för jordbrukarna till konvertering av på ogynnsamma villkor erhållna krediter i långfristiga lån med fördelaktigare räntesatser och amorteringsvillkor. Utskottet fann detta uppslag nära sammanhännga med den i motionerna berörda frågan om jordbrukets primärkredit. Jordbruksnäringens nuvarande läge syntes motivera en undersökning, huruvida icke även på detta område ytterligare åtgärder kunde vidtagas till åstadkommande av förbättrade kreditförhållanden för jordbrukarna. Utskottet föreslog, att riksdagen genom en skrivelse till Kungl. Maj:t framhölle önskvärldheten av att frågan om förbättrade villkor för primärjordbrukskrediten och därmed sammanhängande

ränteförhållanden bleve föremål för utredning på sätt Kungl. Maj:t bestämde. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

1934 års fastighetskreditsakkunniga anförde i avgivet utlåtande, att en omedelbar räntesänkning knappast kunde ernås på någon annan väg än genom statens mellankomst. Utredningen anförde vidare, att, då på sätt av statistiken kunde utläsas, den övervägande delen av jordbrukarnas skuldsättning vore grundad på säkerhet i fastighetsinteckning, det sade sig självt, att en lättnad i fråga om räntan å de primära fastighetskrediterna, även om en sådan lättnad begränsades att avse hypotekslånen, skulle vara i högsta grad välkommen för en stor del av de svenska jordbrukarna. Ingen annan större kategori av låntagare torde enligt utredningen hava drabbats så svårt av den senaste krisen som jordbrukarna, varför dessa framför andra syntes vara i behov av hjälp. Om en hjälpkaktion ansåges böra komma till stånd borde räntelättnaden, vilken ju avsåge att utgöra en hjälp icke för hypoteksbanken utan för de hos hypoteksföreningarna skuldsatta jordbrukarna, utformas och organiseras på sådant sätt, att detta syfte klart framträdde. Ett statsanslag kunde anvisas exempelvis under beteckningen räntelättnad för vissa låntagare hos hypoteksföreningarna. Upplysningsvis meddelades, att kostnaden för dylikt statsingripande, avseende räntesänkning ned till 3,5 % beräknades då uppgå till omkring 3 150 000 kronor.

De sakkunniga hade ur de synpunkter, de hade att i förevarande fall anlägga, icke något att erinra mot genomförande av en tillfällig räntelättnad för låntagarna hos hypoteksföreningarna med den huvudsakliga innebörd och i den begränsade omfattning, som de sakkunniga i sitt yttrande angivit.

Uppslaget har emellertid ej realiserats.

Visserligen kan jordbrukets ekonomiska läge för ögonblicket sägas hava ljusnat men som ett obestriddigt faktum kvarstår ännu, att fastighetskrediten för lantbrukarna i regel innebär ett mera svårlöst och tyngande problem än för flertalet andra låntagare. För varje år påläggas jordbrukarna av det allmänna nya och avsevärda bördor. På produkterna (mjölk etc.) ställas allt högre krav och den i lantbruket sysselsatta arbetskraften har numera i allmänhet uppnått en i och för sig rättvis förbättring i sin levnadsstandard i vad avser såväl lön som bostäder. Även om jordbruket såsom sådant beredes full kompensation — vilket jag hoppas — innebära de höga räntorna för låntagaren-jordägaren en betydlig ökad belastning. Allt vad som kan åtgöras för att sätta honom i stånd att utan försämrad ekonomi bära de ökade bördorna och få åtnjuta de lättnader i ränteläget, som redan kommit andra grupper av låntagare till del, bör vidtagas. Går det ej på överenskommelsens väg att ordna detta, bör det allmänna träda in. Gällande bestämmelser för hypoteks- och liknande inrättningar böra underkastas revision. I detta samband må här endast erinras om att förefintliga bestämmelser synas medgiva befogenhet för långivare att utöva sådant tryck i ränteavseende på låntagare, som särskilt vid fallande ränteläge måste kännas betungande och orättvist för låntagaren. Men ej nog härmed. Även direkt penninghjälp er-

fordras. De av de sakkunniga anförda siffrorna visa, att det i jämförelse med det stora samhällseliga intresset gäller tämligen blygsamma belopp från statens synpunkt sett. Kan ej erforderligt belopp för en räntesänkning ned till 3 eller högst 3,5 % av hypotekslån omedelbart utanordnas efter statsmakternas beslut härom, bör en utredning utan dröjsmål göras om de riktlinjer, som böra läggas till grund för en räntelättnad av här ifrågavarande slag och om de belopp, som från det allmännas sida böra anslås härför.

I detta sammanhang bör beaktas, att de låntagare, som hårdast drabbas av de numera höga hypoteksräntorna ofta tillhöra den skötsammaste delen av jordbrukarna. För sin förtänksamhet att i god tid och på lång sikt ordna sin kredit hava de lönats med högre räntor och tyngre bördor än de, vilka utan att tänka på att sörja för framtiden tagit dagen som den kommit, och därmed också haft den oförtjänta turen att få bära lättare räntebördor än de andra.

Med denna ojämna fördelning av räntetrycket följer givetvis en avgjord skillnad i konkurrenskraft gentemot allmänheten. Självklart är, att den, som måste vidkännas kanske bara hälften i utgifter för räntor, har lättare att få sitt jordbruk att gå ihop och placera sina produkter.

Vad i det föregående sagts om önskvärdheten av en räntelättnad för jordbruket gäller i viss mån även fastigheter i stad. Många äro de fall av ömmande beskaffenhet, som kunna anföras såsom ett motiv för det allmänna att även där och i begränsad omfattning träda hjälpsamt emellan.

Svårigheten att fullgöra åtagna äldre ränteförpliktelser vålla ofta att ekonomiskt svaga fastighetsägare måste underlåta nödig modernisering av husen, varigenom dessa sjunka i värde och uthyrningen försvåras eller omöjliggöres. Ett utsträckande i ungefärligen samma omfattning, som av de fastighetskreditsakkunniga ifrågasatts beträffande jordbruket, synes därför helt försvarligt. Ett över hela linjen lika och lågt ränteläge är grundpelaren för billig hyra.

Under åberopande av det här ovan anförda hemställes,

att riksdagen ville anslå erforderliga medel för nedbringande i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, 1934 års fastighetskreditsakkunniga angivit, av räntan till 3 eller allra högst 3,5 % å långfristiga lån från hypoteks- och liknande inrättningar eller, därest sådan åtgärd anses kräva föregående ytterligare utredning av frågan, om vidtagande genom Kungl. Maj:ts försorg av dylik utredning samt om framläggande så snart ske kan inför riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 23 januari 1937.

Otto Wallén.

Ivar Pettersson,

Nestor Hammarlund.

Rosta.

Arvid Jonsson,

Gust. E. Andersson

i Södergård.